

ABNNEMET

Pays étrangers

Pour un an : 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars

ADRESSE

« İpjtihad » Constantinople

Téléph : St. 865

xxvième ANNÉE

15 Avril 1931

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ İKTİSADİ

No: 319

ABONEMAN:

Seneliği (24 Nusha) Türki-
ye için 2 1-2 Âlâ kâğıdlıs

5 liradır

İDAREHÂNESİ

Cığaloğlunda İctihad Evi

Tarihihi Te'sisi:

1904 — Genève

Yirmi altıncı sene

15 Nisan 1931

Déploie, au doux accord, sa subtile harmonie.
Odivin diamant, ô nature infinie!
Regarde-nous répands sur nous un cœur
chantant

CHENG-CHENG in manzumelerinde bir kusur var oda beklenen parlak intihâ nin bulunmaması ve intizarin boşa çıkmasıdır.

„LA SAGE IMMENSITÉ RECONNAÎT
QUE'ELLE A TORT“

gibi son misra'lar azdır. Anladığımız göre afyon içici ecded bu şa'irde ilham energie sinin istimrina mani' oluyor. Dikkat etdik CHENG in manzumelerinin başlangıçları, umumiyyetle parlak olduğu halde yavaş yavaş dermansizlanmaktadır. Şi'r bir tulu' gibi olmalı başlangıç şafak sökmesi ve intihâ güneşin ufkuzerinde bütün kurşunu arz etmesidir.

PAUL VALERY nin te'siri barizdir nite kim Paul Valery üzerinde de MALLARMÉ nin büyük te'siri zahırdır. Bir asyalinin temesul kabiliyyetini göstermek itibarile CHENG in fransız dilinde yazılmış manzumeleri şayani nazardır.

8-4-1931.

Dr AB. DJEVDET

İSTİKBALİN DİN YOKLUĞU [*]

L'IRRELIGION DE L'AVENIR

YAZAN: J. M. GUYAU

Yeni dinler dahi, ekseriya, büyük autorité principle ancak yarım bir şiddetle tesadum etmek için, basit islahat ve eski te'alimin ve ehkâmın ciddiyetine bir avdet olarak arzı vucud etmek ihtiyacındadırlar; fakat, bu üstü kapalı ta'biyeler ragmen her yeni din bu « Autorité » principine ziyan vermiştir: (***) guya iptida'î « Autorité » ye avdet niha'î hurriyyete dogru şe'nî bir yörüyüşdü. Bina'enaleyh her büyük dinin sinesinde inhilal etdirici bir kuvet, mevcuddur, bu kuvet bu din; diğer bir dinin yerine geçmesine evvela en

(*) Baştafları 310, 312, 313, 314, 315, 316 317 ve 318 inci İctihadlarda.

(**) Müslumanlıkda her dini teeddüd mevzu,i bahs oldukça maksad. islamin safiyyeti evveliyesine avdet etmektir denilir.

A. D.

kadırâne bir suretde hıdmet etmiş olan kuvvettir, bu kuvvet ferdi muhakemenin istiklalidir. Her nassî'i, tikadlar sys teminin tedrici inhilalile, dinin nihaî yoklugunu getirmek için işte bu kuvvete istinad edilebilir. (1)

Ebedî « métaphysique » ve ebedî ahlakile mevzu' (2) dininin muebbeddiyeti arasındaki karışıklıktan başka muasirlarimizin diğer bir temayülleri vardır ki buna karşı aksulamelde bulunmak istedik. Bu temayül, bir çok kimselerin « **Dini istikbal** » lerinde, gerek mütekemmil judaisme, gerek mütekemmil hiristianlık, gerek mütekemmil Bouddhisme olarak şimdiki dinlerin niha'î **tevhid** i imkânına inanma temayülüdür. İstikbalın bu dinî vahdetine karşı biz daha ziyade itikatların mustakbel kesretini, dinî **anomie** (3) yi ileri süreriz. (***) Cihan şümulluk iddi'ası, şüphesiz bütün büyük dinlerin seciyyesidir; fakat mevzu' dinleri teşkil eden nassî (Dogmatique) ve efsanevî (Mythique) unsur, « Symbole » şekli elastikîsi altında bile, talibi oldukları mevzu' büyük dinlerin cihanşümullugu ile katiyyen kabili telif değildir. Böyle bir cihanşümulluk metafizikî ve ahlakî sahede hayyizi fi'e bile çıkamaz, çünkü dinlerden tay edilemeyen halli ve bilinmesi gayrı mümkün unsur daima, ictihadların ayrılmasını, birbirlerinden uzaklaşmasını davet eder. Hali hazırda **catholi-**

(1) Bu kitabın 3 üncü kısmının 1 inci bahsına bakınız.

(2) Dinler edyani mevzu,a ve edyani tabiyyenalarile iki kısımdır. Mevzu, dinler—Religion positive bir peygamber tarafından vaz, ve te'sis olunan dinlerdir. Vazıları o'mayan dinlere tabi'i dinler — Religions naturelles denilir.

(3) **Anomie** Anomie yunanca kanun demek olan **nomos** kelimesinden mustakdır. Kelimenin başındaki a selv ve nefy edatıdır. Şu halde **anomie** reliğieuse dini kanun yokluğu, dinî kaide, dinî erkân ve rusum yokluğu demek olur.

A. D.

(**) 3 üncü kısmın 1 inci bahsına bakın.

que, (*) yani, cihanşümül olan bir nass, yahut catholique bir itikad fikri, bu sebeble her birimizin elimizden geldiği kadar çalışmamız iktiza eden hududsuz terekkinin zıddı gibi bize görünmektedir. Bir fikir (Pensée) başkaların fikirlerinin tekrarı olmamak şartile, şahsi fikir olur ve böyle olmayan şahsi fikir hakikatda mevcut değildir ve mevcut olmaya hakkı yoktur. Her gözün kendi noktai nazarı, her sesin kendi imalesi («accent») olmalıdır. Zekâların ve şu'urların terekki de her terekki gibi mütecanisden gayrı mütecanise doğru gitmeli; idéal vahdeti ancak mutezayid bir tenevvu arasında aramalıdır. İhtimalen bir kaç asır sonra mutemeddin milletlerin hukûmeti olacak olan bir «federatif» yani bir muctemi hukûmetler hukûmeti cumhuriyesinin başında bir vahşi reisin yahud bir şark hukûmdarı mutlakinin saltanatı mutlaka tanınır mı? Hayır. Bununla beraber, beşeriyet, birinden diğerine, bazı kerre görünür görünmez bir sıra derecelerle geçmiştir. Şu kanaattayız ki beşeriyet, aynı veçhile tedricen nassı (dogmatique) ve cihanşümül olmak iddiasında, «catholique», «monarchique» din-den – ki zamanımızda en calibi nazar, en müzeci, layuhtilik nassile, süphesiz kemale vasil olmuştur – beşeri idéal adettiğimiz ve zaten ne muhtelif muşareket (association) lere veya birleşmelere, ne de en umumî farziyyelere zekâların tedricî ve serbest takarrübü manî' olmayan o individualisme haline ve dini **anomie** ye doğru gidecektir.

Mevzu, dinler ortadan kalkınca bu dinlerde tesebbut etmiş ve guya la yetehavvel dusturlar halinde muvekketen uyuşub kalmış olan şimeî tecessus, cosmologia ve metaphysique hakkındaki şimeî tecessus, her zamandan ziyade ateşin olacaktır.

(*) Catholique kelimesi Yunanca cihanşümül (universel) demek olan katholikos kelimesinden mustak ve burada bu istikakıma'nasi ile kullanmıştır.

A. D.

Okuyucular sütunu:

« DÉMOCRATIE » HAKKINDA

Azizim Doktor,

Lütfen yollamakda olduğun « İctihadın » 1 Nisan nushasında Haydar Rifat Bey tarafından gönderilmiş bir yazı var. Maruf avukatımız Dr. « G. Le Bon » un BASES SCIENTIFIQUES d'une PHILOSOPHIE de L'HISTOIRE invanlı son eseri hakkında « Temps » gazetesinde intişar eden bir makaleyi tercüme ederek İctihat karilerini pek faydalı bir tettebbüden istifade ettirmek istemiş. Bu himmetinden dolayı, İctihadın eski bir okuyucusı sıfatile mumaileyhe teşekkür ettikten sonra ehemmiyetli gördüğüm bir nokta hakkında nazarı dikkati celb etmek isterim.

Dr. Gustave Le Bon, son eserinde temas ettiği « Dèmeoratie » hakkında, daha doğrusu bu kelimenin medlûlu hakkında Fransanın yüksek siyaset adamlarından bazılarının mütalâalarını sormuş. Umumî harbi Fransaya kazandıran ve zekâsının kesginliği kadar bilgisinde derinliği ilede meşhur olan G. Clémenceau tarafından verilen cevapda « Démocratie » şu cümlelerle tarif edilmiş :

L'accroissement des parties de l'intelligence d'en haut filtrées par l'accroissement de l'intelligence d'en bas, pour revenir à leur point de départ en directions générales, acceptables et praticables pour l'ensemble de la nation.

Haydar Rifat Bey Clémenceaunun Démocratie tarifini şöyle tercüme ediyor.

« Millettin heyeti macmuası tarafından kabul ve tatbik olunabilecek şekilde umumî istikametlerden, hareket noktalarına avdet etmek üzere, aşağı tabaka zekâlarının artması yüzünden süzölmüş yukarı tabaka zekâlarının çoğalmasındır. »

Bu ibareden bir mana çıkarılabilmesine imkân görmüyorum. Hatta « İctihat »